

ואם בא לפנינו ואמר: "פירשתי מה אביא למזבח ואולם איני יודע מה פירשתי", יביא מכל דבר שקרב למזבח.⁽²⁰⁾

ומקשינן על המבואר בכרייתא שאין לך דבר שקרב כולו לגבי מזבח אלא לבונה: ותו ליכא וכי אין דברים נוספים שקרבים כולם לגבי מזבח?!?

והא איכא עולה שהיא עולה כליל על המזבח!?

ומשנינן: הרי איכא עורה שאינו עולה על המזבח אלא ניתן לכהנים.

ואכתי מקשינן: והא איכא עולת העוף שעולה על עורה כליל!?

ומשנינן: אף בעולת העוף איכא

מוראה ונוצה שאינם עולים על המזבח, קו-א

וכמאמר הכתוב בפרשת עולה "והסיר את מוראתו בנוצתה, והשליך אותה אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן", והם נבלעים

לדברי רבי: עצים צריכין עצים אחרים להקטיר עליהם את קרבן העצים, וכשאר מנחה.⁽¹⁸⁾

שנינו במשנה: "לבונה" לא יפחות מן הקומץ:

ומפרשינן: מנלן שסתם הקטרה הוי קומץ?⁽¹⁹⁾

משום דכתיב בפרשת מנחה: "והרים ממנו" — מן המנחה — בקומצו, מוסלת המנחה ומשמנה ואת כל הלבונה, מקיש לבונה להרמה המנחה [מה שמרימים מן המנחה להקטיר על גבי מזבח], מה הרמה המנחה הלוא קומץ הוא, אף לבונה הנקטרת עם הקומץ שיעורה קומץ.

תנו רבנן:

האומר "הרי עלי למזבח" ולא פירש מה יביא, יביא לבונה, משום שאין לך דבר שקרב כולו לגבי מזבח, אלא לבונה.

ביה היתר שיריים לכהנים, ואף על גב דאינו נקטר כולו כמו עולת העוף ומנחת נסכים; פירוש: הוקשה לרש"י: וכי משום שאמר "פירשתי ואיני יודע מה פירשתי", לא יביא לבונה שהיא לבדה קריבה כולה למזבח! וביאר, דמאחר שהוצרך לפרש, בהכרח שאין כוונתו לדבר שנקטר כולו על גבי המזבח שהרי אין לנו אלא לבונה, ובהכרח שעיקר כוונתו היא לדבר שאין בו שיריים לכהנים, כמו עולת העוף ומנחת נסכים.

ומשמע שסובר רש"י, שבאמת אינו מביא אלא דבר שאין בו שיריים לכהנים, וכן מבואר בפירושו רבינו גרשום; אך ראה ברמב"ם מעשה הקרבנות טז יא, במהר"י קורקוס ובמשנה למלך

18. ראה בשפת אמת שנתן טעם למה אינם צריכים לבונה כשאר מנחה.

19. נתבאר על פי רש"י; ונראה מזה שאי אפשר לפחות משיעור זה אפילו אם מפרש שיביא פחות מקומץ, ושלא כדברי הרמב"ם בפירוש המשניות שקלים ו ו וברע"ב שם; וראה בכתבים המיוחסים להגרי"ז כאן על דברי הרמב"ם.

20. א. ביאר רש"י: "פירשתי מאותן הקריבין כולם למזבח ואיני יודע איזה מהם פירשתי, וקא סלקא דעתך, דודאי מדנחית למניינא דעתיה נמי אמידי דלית [הגירסא "דאית" תמוהה לכאורה]

במקומם.

נתכוין לנסכא [חתיכת זהב]?! (3)

אמר תירץ רבי אלעזר:

הכא במאי עסקינן: בכגון דאמר "הרי עלי מטבע זהב".

ואכתי מקשינן: ודילמא לא נתכוין זה לדינר, אלא לפריטי [פרוטות] של זהב?!

אמר תירץ רב פפא:

פריטי דדהבא לא עבדי אינשי [פרוטות של זהב אין דרך לעשותם].

שנינו במשנה: כסף, לא יפחות מדינר:

ומקשינן: ודלמא נסכא [שמה נתכוין לחתיכת כסף ולא למטבע]?!?

אמר תירץ רבי אלעזר:

ואכתי מקשינן: והאיכא נסכים, כלומר יין הנסכים שנותנים את הכל לספלים שעל גבי המזבח?!?

ומשנינן: יין הנסכים אינו מקטר על המזבח אלא לשיתין שבצידי המזבח אזלי [מן הספלים נשפך הדם לשיתין ולא עולה על המזבח]. (1)

ואכתי מקשינן: והאיכא מנחת נסכים שהיא עולה כליל על המזבח ואין קומצין הימנה?!? (2)

ומשנינן: לא נתכוין זה למנחה, כיון דאיכא מנחה דאכלי כהנים מינה — לא פסיקא ליה.

שנינו במשנה: הרי עלי זהב, לא יפחות מדינר זהב:

ומקשינן: מנין שנתכוין זה למטבע, ודלמא

במקדש דוד סימן י סק"ב, שחייב להביא גם יין עם המנחה; והקשה עליו מסוגייתנו: כי אם נאמר שבכלל מנחת נסכים הוא גם יין, אם כן איך מקשינן "והאיכא מנחת נסכים", והרי מנחת נסכים אין כולה למזבח, שהרי יש גם יין שהולך לשיתין; [ומה דלא מקשה לכולי עלמא, לה הצרכה הגמרא לומר גבי עולה שעורה לכהנים, והרי תיפוק ליה שמביא עמו נסכים ולשיתין אזלי; כי יש לומר שהוא מתנדב את העולה והתורה הטילה עליו להביא עמו נסכים, אבל לא מסתבר לפרש ברש"י, שהוא חייב עצמו במנחה, והתורה חייבתו ביין].

3. ביארו התוספות: ויביא חתיכת כסף קטנה מדינר שיש בה כדי לעשות צינורא "דאזלינן בתר הפחות, כדקאמר — לעיל קד ב: הרי עלי עשרונות יביא שנים, אבל טפי לא", וראה עוד

שם; ומיהו מה שהזכיר רש"י "מנחת נסכים", צריך ביאור, שהרי באמת מנחת נסכים כולה כליל היא, ומה שאינו מביא אותה כשאמר "הרי עלי למזבח", הרי מבואר בגמרא לקמן, דכיון דאיכא מנחה ששייריה נאכלים לא פסיקא ליה, ואם כן מאותו טעם עצמו יש לנו לומר גם כשאמר "פירשתי..." שלא נתכוין זה למנחת נסכים, כי לא פסיקא ליה שאין שייריה נאכלין, וצריך תלמוד].

1. ראה כעין זה לעיל עד ב, ושם מבואר, דמהמשנה מוכח דלא כשמואל שאמר "המתנדב יין מביא ומזלפו על גבי האישים".

2. הנה לעיל קד ב כתב רש"י על מה שאמרו שם "מתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום": סולת שמן ויין בלא קרבן בכל יום; ודקדק מזה

כגון דאמר "הרי עלי מטבע של כסף".

ואכתי מקשינן: ודילמא פריטי [שמא נתכוין לפרוטות של כסף]?!?

אמר תירץ רב ששת:

הכא במאי עסקינן באתרא דלא סגי פריטי דכספא [במקום שאין פרוטות של כסף יוצאות בהוצאה].

שנינו במשנה: נחושת לא יפחות ממנעא (כסף: 4)

תניא: רבי אליעזר בן יעקב [חולק על משנתנו] ואומר:

האומר "הרי עלי נחושת": לא יפחות מכמות נחושת כדי לעשות צינורא קטנה [מזלג קטן] של נחושת.

ומפרישין: למאי חזיא [לאיזה שימוש במקדש ראויה צינורא זו], כי מסתמא לא נתכוין לפחות מדבר הראוי לתשיש כל שהוא?

אמר פירש אביי: שמחטטין בה את הפתילות [מסירים מהפתילות את ראשן השרוף], וומקנהין בה את הנרות (5) של המנורה מהאפר שבתוכם.

ואם אמר "הרי עלי ברזל": תניא:

אחרים אומרים: האומר "הרי עלי ברזל", לא

יפחות מכמות של ברזל כדי לעשות ממנו "כליה עורב", שהן מסמרות חדים שהיו נותנים בראש גג ההיכל, כדי שלא ישבו שם העורבים ויטנפו את הגג.

וכמה הוא שיעור הברזל: אמר פירש רב יוסף אמה על אמה.

איכא דאמרי:

תניא: לא יפחות מאמה על אמה, ועל זה נשאלה השאלה בית המדרש: למאי חזיא? וכתובה אמר רב יוסף: לכליה עורב.

מתניתין:

האומר "הרי עלי יין" לנסכם בפני עצמם: (6) הרי זה לא יפחות משלשה לוגין של יין, שהוא השיעור הפחות שבנסכים, כי כך הם נסכי הכבש הפחותים.

האומר "הרי עלי שמן" להקריבו בפני עצמו: הרי זה לא יפחות מלוג, משום ששיעור זה מביא אדם למנחת נדבה הקטנה ביותר.

רבי אומר: שלשה לוגין, שהוא השיעור הפחות שבנסכים, כי כך הוא שיעור השמן למנחת נסכי הכבש, ובגמרא יתבאר טעם מחלוקתם.

ואם בא לפנינו ואמר "פירשתי — כמה יין או שמן — ואולם איני יודע מה [כמה]

פריטי של נחושת!?!].

שם.

5. נרות הם כלי הקיבול של הפתילה והשמן.

6. כתב רש"י: הרי עלי יין לנסכים, וכוונתו

4. [יש לעיין: והרי גבי זהב וכסף פירשה הגמרא שהנידון הוא במי שקיבל על עצמו מטבע, ואם כן גם גבי נחושת קיבל עליו מטבע, ואם כן יביא

פירשתי":

יביא – נסכי יין או שמן – כשיעור נסכי יום המרובה [יום שבו מביאים את הכמות המרובה ביותר של נסכים], היינו יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת, שהרי מביא נסכי יין ושמן לשלושה עשר פרים, לשני אילים ולשמונה עשר כבשים.

גמרא:

תנו רבנן:

כתיב בפרשת נסכים מקרא שהוא מיותר: "כל האזרח יעשה ככה את אלה", ומלמד שמתנדבין יין בפני עצמו.

וכמה מתנדבין? שלשה לוגין כשיעור נסכי הכבש.

ומניין שאם רצה להוסיף על הכמות כגון להביא חמשה לוגין שאינו שיעור של נסכים – יוסיף, (7) תלמוד לומר "יהיה".

יכול יפחות משלושה לוגין, תלמוד לומר "ככה".

שנינו במשנה: שמן לא יפחות מן הלוג, רבי אומר: שלשה לוגין:

שואלת הגמרא: במאי קא מיפלגי, מה הוא

יסוד מחלוקתם, שלרבי מביא לוג כשיעור שמן למנחת נדבה, ולרבנן מביא הוא שיעור הפחות שבנסכים?

אמרוהו פירשוהו רבנן קמיה דרב פפא:

ב"דון מינה ומינה" וב"דון מינה ואוקים באתרה", קא מיפלגי, כלומר, ענין מסוים שאתה למד פרט בדינו מענין אחר, האם אנו אומרים: למד מאותו ענין ותן לו דין של אותו ענין, או שאנו אומרים: למד מאותו ענין אותו פרט שאתה נזקק ללמוד, והחזירהו למקומו להיות דינו של פרט זה כשאר דיניו של הענין הלמד.

רבנן סברי: דון מינה ומינה, דהיינו: נסכי שמן הבאים בפני עצמן נלמדים ממנחת נדבה, מה מנחה מתנדבין, אף שמן נמי מתנדבין שהרי אמרה תורה גבי מנחת נדבה "וכי תקריב קרבן מנחה", ובאה תיבת "קרבן" ללמד שמתנדבין שמן.

ומינה, כלומר, ומאחר שממנחת נדבה אתה למד תן לו דין מנחת נדבה, מה מנחה בלוג שמן אף שמן בלוג.

ורבי סבר: דון מינה ואוקי באתרה, כלומר, עיקר דין נדבת שמן לנסכים נלמד ממנחה שנאמר בה "קרבן": מה מנחה מתנדבין, אף שמן נמי מתנדבין; ואוקי באתרה, כלומר, החזירהו למקומו להיות דין נדבת שמן כנסכים הבאים עם הזבח, מה נסכים אין לך

לנסכי יין הבאים בפני עצמם ולא שמתנדב יין לנסכי ציבור הבאים עם הזבח; וראה לשון רש"י שמן לא יפחות מן הלוג "דהוא מתכוין להקריבו בפני עצמו כנסכים".

7. נתבאר על פי הגמרא לעיל קד א, ושם מבואר שאם התנדב חמשה יקריב ארבעה שהוא שיעור נסכי האיל, והנותר הוא מותר נסכים שהולך לנדבה.

בהם פחות משלשת לוגין, אף שמן נמו שלשת לוגין. (8)

אמר להו רב פפא:

אי ממנחה גמר לה רבי [אם אכן כדבריכם כן הוא, שאף רבי למד לנדבת שמן ממנחה], כי אז דכולי עלמא לא פליגי [לא היו נחלקים] שדון מינה ומינה, והיה די בלוג שמן לרבי כמו לחכמים.

אלא, רבי מ"אזרח" האמור בנסכים הוא דגמיר לה, כשם שמרבה הכתוב נדבת יין, כן מרבה הכתוב נדבת שמן; ומאחר שמנסכים הוא למד, הרי דינו כנסכים שאין בהם פחות משלשת לוגי שמן.

אמר תמה ליה רב הונא בריה דרב נתן לרב פפא:

ומי מצית אמרת חכי [איך יכול אתה לומר שרבי למד נדבת שמן מנסכים ולא ממנחה]?!?

והתניא: "וכי תקריב קרבן מנחה" מלמד שמתנדבין שמן, וכמה מתנדבין: שלשת לוגין —

והרי מאן שמעת ליה דאמר שלשת לוגין הלוא רבי הוא, וקא מייתי ליה [ומפורש שלמד את דינו] מ"קרבן" ולא מנסכים.

אמר הודה ליה רב פפא לרב הונא בריה דרב נתן:

אי תניא תניא, כלומר, כיון שתניא כדבריך איני עומד בדברי.

שנינו במשנה: פירשתי ואיני יודע מה פירשתי, יביא כיום מרובה:

תנא בברייתא לפרש מה הוא יום המרובה: כיום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת.

מתניתין:

האומר "הרי עלי עולה" יביא כבש זכר.

רבי אלעזר בן עזריה אומר:

יביא אם ירצה או תור או בן יונה.

ואם בא לפנינו ואמר "פירשתי להביא עולה מן הבקר ואיני יודע מה פירשתי":

יביא פר ועגל זכרים. (9)

ואם אמר "פירשתי להביא עולה מן הבמה, ואיני יודע מה פירשתי":

פפא נחלק גם שם.

9. מבואר בגמרא, דהיינו כרבי האומר בסוף המשנה שהנודר להביא קטן והביא גדול לא יצא, שאם לא כן למה יביא גם פר וגם עגל, יביא פר בלבד ויצא ידי נדרו.

8. א. [יש לעיין, מה ענין נדבת שמן לנסכים, והרי כיון שממנחה הוא נלמד, מה ענין נסכים לכאן, עד שאנו אומרים "אוקי באתרה דנסכים"?!].

ב. בגמרא זכחים צא ב מבואר לדעת הני רבנן, שבמחלוקת זו תלוי גם דין נסכי שמן אם הם נקמצים כמנחה או עולים כליל כנסכים, ורב

הרי זה יביא הוא ונסכיו בשווי מנה, ושיעור זה — וכן בעגל איל וכבש — מתורה שבעל פה הוא.⁽¹⁾

ואם אמר "הרי עלי עגל": יביא הוא ונסכיו בחמש סלעים.

"הרי עלי איל": יביא הוא ונסכיו בשתיים סלעים.

"הרי עלי כבש": יביא הוא ונסכיו בסלע אחד.

ואם פירש "הרי עלי שור במנה": יביא את השור עצמו במנה חוץ מנסכיו.⁽²⁾

"הרי עלי עגל בחמש": יביא את העגל בחמש סלעים חוץ מנסכיו.

"הרי עלי איל בשתיים": יביא את האיל בשתיים חוץ מנסכיו.

"הרי עלי כבש בסלע": יביא בסלע חוץ מנסכיו.

ואם אמר: "הרי עלי שור במנה", והביא שנים במנה, לא יצא; ואפילו זה בשווי מנה חסר דינר, וזה בשווי מנה חסר דינר, עד שיהא שור אחד שוה מנה.

האומר: "הרי עלי שור שחור" והביא לבן, או שנדר שור לבן והביא שחור; או שנדר שור גדול והביא קטן, לא יצא.⁽³⁾

יביא פר ועגל [היינו: זכר גדול וקטן מן הבקר] איל שעיר [היינו: זכר גדול מן הכבשים והעזים] גדי וטלה [היינו: זכר קטן מן העזים ומן הכבשים].

ואם אמר "פירשתי להביא עולה ואיני יודע מה פירשתי [אם בקר אם צאן]":

ב-קז הרי זה מוסף עליהן על האמור לעיל תור ובן יונה.

האומר "הרי עלי תודה ושלמים [או שלמים]" שהם באים מן הזכר ומן הנקבה: יביא כבש או כבשה שהם הפחותים שבתודה ושלמים.

ואם בא לפנינו ואמר "פירשתי מן בקר ואיני יודע מה פירשתי [אם גדול או קטן, זכר או נקבה]":

יביא פר ופרה, עגל ועגלה, [היינו: בקר גדול וקטן זכר ונקבה].

ואם אמר "פירשתי מן הבהמה ואיני יודע מה פירשתי":

יביא: פר ופרה, עגל ועגלה, איל ורחלה, שעיר ושעירה, גדי וגדיה, טלה וטלייה, [היינו: כל המינים שנזכרו בעולה, אלא שמביא מן הזכר ומן הנקבה].

האומר "הרי עלי שור":

לנסכים, וגם אפשר שאין שייך שיעור בנסכים שכמותם מגבלת].

3. [יש לעיין: השתא נדר שור גדול לא יביא שנים קטנים כמבואר ברישא, כל שכן שאין די לו בהאת שור אחד קטן].

1. כן פירש רש"י; אבל הרמב"ם בפירושו המשניות כתב: אלו הדמים הם הדמים הבינונים לאלו הדברים באותו הזמן באותן ארצות, וראה גם בהלכותיו; וב"שפת אמת" נסתפק לדעת רש"י אם יכול לפחות כשהתנה כן בפירוש.

2. [בפשטו משמע, שבאופן זה אין שיעור